

ΣΧΟΛΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΠΕΠ 2007-2013.

Συμπεράσματα προσυεδριακών συναντήσεων.

Ν.Κομνηνίδης.

Επιστημονική Επιτροπή Συνεδρίου.

Οι περιφερειακές συναντήσεις έδωσαν ένα πλούσιο προβληματισμό για το χαρακτήρα και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα των νέων ΠΕΠ.

Πρέπει όμως από την αρχή ν αναφερθούμε σε μια διαπίστωση της μόλις εκδοθείσης Δ' Έκθεσης Συνοχής της Ε.Ε. Στις χώρες της ένωσης οι πόροι που διαχειρίζεται η τοπική αυτοδιοίκηση αντιστοιχούν στο 70% των συνολικών πόρων των διαρθρωτικών ταμείων. Για την Ελλάδα το ποσοστό αυτό είναι μόλις 15%.

Για να έχουμε επομένως κατά νου την προσπάθεια σε τάξη μεγέθους που πρέπει να γίνει και στη χώρα μας για να μιλήσουμε για πραγματική αποκέντρωση διαχείρισης των διαρθρωτικών πόρων.

Στις συναντήσεις μας έγινε εξέταση των περιφερειακών κατευθύνσεων του ΕΣΠΑ και πώς αυτές εξειδικεύονται στα ΠΕΠ.

Εξετάστηκε τι προβλέπει το ΕΣΠΑ για τα ΠΕΠ, τι λένε τα ίδια τα ΠΕΠ και συνάγονται κάποια συνολικά συμπεράσματα για την πορεία και τη συνέχεια των διαπραγματεύσεων και την εξειδίκευση των προγραμμάτων σε έργα.

Γενική είναι η διαπίστωση ότι καθώς συνολικά μειώνονται οι χρηματοδοτήσεις από την Κοινότητα για το Δ' ΚΠΣ και στα ΠΕΠ ισχύει αντίστοιχα το ίδιο πρόβλημα.

Πρώτον λοιπόν στοιχείο που προκύπτει είναι αυτό, ότι πρέπει μέσα από το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης να συμπληρωθούν οι χρηματοδοτήσεις για τα ΠΕΠ που εξέρχονται του στόχου 1. αλλά και γενικότερα για όλα τα ΠΕΠ δεδομένων των αναγκών κυρίως σε κλασσικές υποδομές που δεν καλύπτονται πλέον. Πότε, λοιπόν θα συνταχθεί το ΕΠΑ και με τι πόρους θα χρηματοδοτηθεί
..

Δεύτερο σχόλιο μέσα από το ΕΣΠΑ είναι ότι η αναπτυξιακή προσπάθεια θα έχει σαν στόχο την προώθηση δράσεων τύπου Λισσαβόνας που δεν προσιδιάζουν συχνά απολύτως στο χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης των περιφερειών και ιδίως των μειονεκτικών ζωνών που στην

Ελλάδα είναι πολύ εκτεταμένες. Αυτό αφορά κατά πρώτο λόγο τις περιφέρειες σταδιακής εισόδου (στόχο 2).

Ειδικά για τις μειονεκτικές περιοχές οι διαρθρωτικοί κανονισμοί προβλέπουν μη εφαρμογή αυτών των κριτηρίων και δεν ξέρουμε αν έχει δοθεί η αναγκαία προσοχή 'σ αυτό. Σε όλες τις ορεινές και νησιωτικές περιοχές οι κανονισμοί προβλέπουν ότι η Λισσαβόνα δεν έχει άμεση εφαρμογή, φυσικά παντού την εφαρμόζουμε αλλά αυτές εξαιρέθηκαν από ένα συγκεκριμένο άρθρο του κανονισμού. Επομένως τίθεται το ερώτημα αν το στοιχείο αυτό λήφθηκε υπόψη στην κατανομή του earmarking που έχει κατατεθεί με το ΕΣΠΑ.

Επίσης σε γενικές γραμμές ενώ οι μειονεκτικές ορεινές , νησιωτικές περιφέρειες χαρακτηρίζονται συχνά ως πρώτης προτεραιότητας στην περιγραφή των δράσεων και στα χρηματοοικονομικά δεδομένα παρ'ότι αυτά δεν αναφέρονται σαφώς φαίνεται ότι δεν διατίθενται παρά πολύ περιορισμένοι πόροι.

Επίσης στις περιφερειακές κατευθύνσεις τοθ ΕΣΠΑ αναφέρεται ότι για τις διπλά μειονεκτικές περιοχές, ορεινές και νησιωτικές, θα πρέπει να προβλεφθή μία ενισχυμένη προσπάθεια. Σχετικά με τη χωρική συνοχή και το σύστημα των αστικών πόλων ανάπτυξης:

Η μεθοδολογία που παρουσιάζεται στο ΕΣΠΑ είναι ιδιαίτερα θετική και καινούργια και χρήσιμη και γενικά έχει δώσει πολύ καλά αποτελέσματα.

Στη λεπτομέρεια διαπιστώνουμε ότι υπάρχουν κάποιες ανισότητες . Βλέπουμε για παράδειγμα ότι η Λαμία δεν εντάσσεται στους πόλους ανάπτυξης και ότι διαβάζοντας κανείς τα κριτήρια απορεί για το πώς η πόλη αυτή εξαιρείται. Γιατί ένα βασικό κριτήριο είναι το πληθυσμιακό, έλα όμως που η κατηγοριοποίηση στον πληθυσμό λέει, κάτω των 50 χιλιάδων κατοίκων και πάνω των 50 χιλιάδων κατοίκων.

Δεν γνωρίζουμε ποιας εποχής στοιχεία της ΕΣΥΕ λήφθηκαν υπόψη... Έχει καιρό που η Λαμία έχει ξεπεράσει τις 50 χιλιάδες κατοίκους, την ένταξαν στην κατηγορία των πόλεων κάτω των 50 χιλιάδων. Συν το γεγονός ότι είναι πρωτεύουσα της περιφέρειας, από μόνα τους αυτά τα δύο κριτήρια ήταν επαρκή για να την βάλουν στην κατηγορία των πόλων ανάπτυξης, διότι ορθώς έχουμε π.χ το δίπολο Λάρισα – Βόλος, προφανώς, δεν συζητείται αυτό, αλλά και στο νότιο χώρο και η Λαμία και σαν σταυροδρόμι αλλά και πληθυσμιακά, όφειλε να είναι σε αυτή την κατηγορία των πόλεων γιατί ενδέχεται να υπάρχουν και ειδικά κίνητρα για την ανάπτυξη. Επομένως είναι κάτι που πρέπει ακόμη να συζητηθεί για το ποια θα είναι η οριστικοποίηση συνολικά των πόλων ανάπτυξης.

Αυτά σε σχέση με τις περιφερειακές κατευθύνσεις που περιλαμβάνονται μέσα στο ΕΣΠΑ.

Ένα άλλο ζήτημα είναι η συρραφή των 5 ΠΕΠ. Σε όλες τις περιφερειακές συναντήσεις φάνηκαν οι διαφωνίες για την συγκεκριμένη ενοποίηση των ΠΕΠ και κανείς δεν αντιλήφθηκε το σχετικό σκεπτικό.

Είναι ένα ερώτημα γιατί υπάρχει τόση επιμονή στην εν λόγω κατανομή ενώ λόγου χάρη από όλους για παράδειγμα θεωρείται ότι η Ήπειρος οφείλει να εντάσσεται στην Δυτική Ελλάδα και όχι στο σύμπλεγμα Θεσσαλίας – Στερεάς. Κι αντίστροφα, η Πελοπόννησος δεν έχει νόημα να ενταχθεί στη Δυτ. Ελλάδα.

Σχετικά με την ειδικότερη εξέταση των ΠΕΠ παρατηρούνται τα εξής :

Καταρχήν να πούμε συνολικά ότι οι εκθέσεις των ΠΕΠ είναι ιδιαίτερα καλής ποιότητας. Είναι κείμενα που διαπιστώνεται μία συνέπεια ανάμεσα στα προβλήματα, στην εξειδίκευση, στην έμφαση, κλπ. Δεν τίθεται δηλαδή θέμα τα σχόλια που γίνονται για την ποιότητα των εκθέσεων και την τεχνική αρτιότητα.

Ελλείψεις υπάρχουν στο δομημένο περιβάλλον σχετικά με την εφαρμοζόμενη Εθνική πολιτική.

Πως θα αναβαθμιστεί λόγου χάρη η αρχιτεκτονική ποιότητα των κτισμάτων στην πόλη και την ύπαιθρο προκειμένου να

αναβαθμισθεί η ποιότητα ζωής των κατοίκων. Είναι σκόπιμο η αρχιτεκτονική να αποτυπώνεται στο 5% ή το 95% του δομημένου χώρου (Ο Καλατράβα είναι χρήσιμος μόνο στην περίοδο των Ολυμπιακών αγώνων). Δεν είναι θέμα των ΠΕΠ είναι θέμα του Υπουργείου Περιβάλλοντος να δώσει την κατάλληλη πολιτική για να εκφραστούν σ' αυτά. Αυτό έχει συνέπεια και με τους στόχους της Λισσαβόνας, όταν λέμε Λισσαβόνα εννοούμε αναβάθμιση της ποιότητας. Η λέξη ποιότητα είναι κεντρική.

Είναι συχνά εντυπωσιακή η απαρίθμηση των ειδικών στόχων που βάζουν τα ΠΕΠ στον άξονα ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα ιδιαίτερα στις Περιφέρειες εκτός στόχου 1. Δηλαδή, μπορεί κανείς να αναρωτηθεί αν και το Υπουργείο Ανάπτυξης έχει θέσει τόσο σημαντικούς στόχους.

Και γι αυτές τις δράσεις βέβαια κατά κανόνα οι τελικοί δικαιούχοι θα είναι το ίδιο το Υπουργείο Ανάπτυξης, δεν είναι αντικείμενο της περιφέρειας. Υπουργείο Ανάπτυξης

Αναρωτιόμαστε αν το Υπουργείο Ανάπτυξης έχει συνειδητοποιήσει τι μεγάλο καινοτομικό έργο αναλαμβάνει να εκτελέσει ειδικότερα στις περιφέρειες εκτός στόχου 1 και σε τι στάδιο προετοιμασίας βρίσκεται γι αυτό.

Υπάρχει αμφιβολία σε τι βαθμό καλύπτονται οι ενδονομαρχιακές ανισότητες στα πλαίσια των ΠΕΠ δεδομένης της έμφασης που δίδεται στις κύριες δράσεις

περιφερειακού και υπερπεριφερειακού ενδιαφέροντος .Υπενθυμίζουμε την έλλειψη ιεράρχησης στο ΕΣΠΑ μεταξύ εθνικού , περιφερειακούκαι τοπικού επιπέδου .Δεν υπεισερχόμαστε εδώ σεεπί μέρους παρατηρήσεις τομειακού χαρακτήραστα ΠΕΠ. Λ.χ. στο ΠΕΠ Στερεάς Ελλάδας ,στον τομέα τουρισμός –πολιτισμός,γίνεται αποκλειστικά αναφορά στους στόχους προώθησης του εναλλακτικού τουρισμού και την προστασία τουπαραδοσιακου πολιτισμού. Αγνοείται το θέμα του μαζικού παραθαλασσιου τουρισμού , της αναβάθμισης του ,όπως επίσης και το θέμα της σύγχρονης πολιτιστικής παραγωγής

Συμπερασματικά υπάρχουν έξι σημεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη στη συνέχεια των διαδικασιών.

Πρώτον, πρέπει να διασφαλιστούν οι ελλείποντες πόροι και κατά πρώτο λόγο για τις περιφέρειες εκτός στόχου σύγκλισης .

Δεύτερον, ταυτόχρονα πρέπει να διασφαλιστεί η ισορροπία- και με τις εθνικές δράσεις- ανάμεσα σε δράσεις συνοχής και δράσεις τύπου στρατηγικής της Λισσαβόνας

Τρίτον, πρέπει να διασφαλιστούν οι δράσεις-και οι αναγκαίοι πόροι- που αναφέρονται στην τοπική κλίμακα έναντι των δράσεων περιφερειακής και εθνικής κλίμακας των περιφερειών. Για εμάς τους παλιούς σχεδόν νοσταλγούμε το

παλιό ΕΑΠΤΑ αν θυμάστε, που ξέραμε στο τοπικό επίπεδο τι δράσεις θα γίνουν. Τώρα μένουν λίγο εξ υπολοίπου οι δράσεις στο τοπικό επίπεδο, ενώ δεν θα υπάρξει άλλο ΚΠΣ εκτός αν οι πόροι του ΘΗΣΕΑ ή της ΕΠΑ είναι επαρκείς για να φτάσουμε στον τελικό αποδέκτη των δράσεων, είτε είναι ο επενδυτής είτε είναι απλώς ο πολίτης.

Τέταρτο, η αντιμετώπιση των προβλημάτων ορεινών και νησιωτικών περιοχών είναι πρώτης προτεραιότητας και σε εθνικό και σε περιφερειακό επίπεδο και πρέπει αντίστοιχα να διασφαλιστούν οι ανάλογες δράσεις.

Πέμπτον, να προσδιοριστούν σαφέστερα οι περιφερειακοί πόλοι ανάπτυξης και οι πολιτικές που θα εφαρμοστούν σ αυτούς.

Στα πλαίσια αυτά θα πρέπει να εξεταστούν οι δυνατότητες αποκέντρωσης ερευνητικών – καινοτομικών δραστηριοτήτων στους εν λόγω πόλους ανάπτυξης.

Έκτον, η κρίσιμη σημασίας εξειδίκευση των ΠΕΠ σε συγκεκριμένες δράσεις και ενέργειες λόγω απουσίας πλέον συμπληρώματος προγραμματισμού, λόγω απουσίας της έννοιας του μέτρου και επιπλέον της μη ενιαίας εμπλοκής των διαρθρωτικών ταμείων, έχουμε το ΕΚΤ, έχουμε το ΕΤΠΑ, έχουμε το Γεωργικό Ταμείο, όλη αυτή η διασύνθεση είναι ένας κυκεώνας.

Τα προγράμματα μέτρων , δηλαδή σύνολα ομοειδών ενεργειών και έργων που αποβλέπουν σε συγκεκριμένο στόχο του ΠΕΠ πρέπει να συνδυαστούν με την κατάρτιση συνεκτικών τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων με στόχους την ανάδειξη του τοπικού συγκριτικού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, των πηγών δημιουργίας απασχόλησης, τη διατήρηση της συνοχής στο χώρο, τη συμπλήρωση των βασικών υποδομ,ων της καθημερινότητας που ενδιαφέρουν τον τελικό αποδέκτη ,τον πολίτη. Η διαδικασία αυτή είναι απαραίτητο να ξεκινήσει άμεσα πριν μπούμε ήδη στο δεύτερο χρόνο εφαρμογής του προγράμματος.

Τα τοπικά προγράμματα θα μπορούσαν επίσης να συνδυαστούν με την παράλληλη κατάρτιση του ΕΠΑ, του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης . Είναι περίπου δεδομένο ότι οι πόροι των ΠΕΠ για την τοπική κλίμακα ιδιαίτερα για τις δημόσιες υποδομές έχουν απομείνει πολύ περιορισμένοι και πρέπει να συμπληρωθούν από το Πρόγραμμα του ΕΠΑ.

Υπενθυμίζουμε την αρχική μας αναφορά στην εξαιρετικά χαμηλή συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης στις διαρθρωτικές δράσεις σε σχέση με το σύνολο των χωρών της Ε.Ε

Τα ΠΕΠ, δείχνουν ότι έχουν μια μεγάλη ετοιμότητα, είναι ώριμα, έχουν σχεδιαστεί από στελέχη των διαχειριστικών αρχών που έχουν αποδεδειγμένη γνώση και εμπειρία στον ορθό σχεδιασμό. Και εκεί διαπιστώσαμε ότι

περνούμε τώρα μια φάση κενού, έχουν υποβληθεί τα ΠΕΠ, αυτή τη στιγμή έπρεπε φυσιολογικά να είναι κινητοποιημένοι όλοι οι δικαιούχοι, οι σημερινοί δικαιούχοι, προκειμένου να σχεδιάσουν τα πακέτα έργων τους, να γίνουν μελέτες, να ωριμάσουν τα έργα. Ας τα πούμε πακέτα γιατί κανονικά έπρεπε να είναι τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα ή έπρεπε να είναι δέσμες μέτρων, υπάρχουν και όροι ακόμα πιο δόκιμοι.

Το ΤΕΕ είναι διατιθέμενο να συμμετάσχει ενεργά με τα Μέλη του σε αυτές τις φάσεις εξειδίκευσης των προγραμμάτων. Απαιτείται ουσιαστικά ένα τρίτο κύμα προγραμματισμού μετά το ΕΣΠΑ και τα ΠΕΠ για την κατάρτιση ολοκληρωμένων τοπικών προγραμμάτων που θα επιτρέψει στοχευμένες επιλογές έργων και όχι τις περιβόητες λίστες έργων.

Τα Περιφερειακά Συμβούλια δεν θα πρέπει να είναι απλά αποδέκτες αιτημάτων αλλά ενεργοί παράγοντες καθορισμού των επιλογών κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας.

Τέλος προϋπόθεση είναι να επιλυθούν οι εκκρεμότητες ως προς το σύστημα διαχείρισης κι ελέγχου κι ακόμη περισσότερο, να διασφαλισθεί βαθμιαία η μέγιστη αξιοπιστία των δικαιούχων στη σύλληψη, διαχείριση, εκτέλεση και αποτελεσματική λειτουργία των έργων αρμοδιότητας των.

Ν.ΚΟΜΝΗΝΙΔΗΣ-15-6-2007.